

STVARANJE NOVOG PROFILA ORGANIZATORA *

U radu se daje kratak pregled razvoja obrazovanja organizacijskog profila u Jugoslaviji, konstatiraju se razlike u sadašnjem sistemu obrazovanja na području organizacije i ukazuje se na nužnost objedinjavanja nastavnih planova i programa pojedinih obrazovnih ustanova. Prikazuje se moguća perspektiva daljnjeg razvoja profila organizatora. Za ilustraciju navode se i načini obrazovanja tog profila u pojedinim zemljama svijeta, s posebnim osvrtom na organizatore u SR Njemačkoj. Razlučuju se pojmovi "birokrat" i "organizator" koji se krivo tumače kao sinonimi.

UVODNE NAPOMENE

Korijen riječi "organizacija" nalazimo u grčkoj riječi "organon" koja doslovno znači oruđe ili alat. Iz ove riječi nastalo je mnogo izvedenica (organ, organi zam itd.). Postoje različita tumačenja samog pojma "organizacije", no za nas je zanimljivo tumačenje organizacije koje promatra organizaciju kao usklađivanje ljudsko-predmetne djelatnosti (3, 67). Organizirati znači dati odgovore na neka pitanja s obzirom na neki cilj: tko, čime, gdje i kada (3, 68). U odgovorima na ova pitanja treba odabrati najpovoljnije elemente iz tih podsistema i organizirati ih tako da daju maksimalan rezultat.

Značenje organizacije raste sa složenošću sistema na koji se ona primjenjuje. Ovdje se ne misli samo na opseg sistema već i na složenost poslova i druge faktore koji utječu na organizaciju. Posebnu pažnju treba posvetiti usklađivanju vremenske komponente u kreiranju organizacije.

Ako općenito promatramo zadatke organizacije kao struke, mogli bismo zaključiti da se ona bavi s dva osnovna tipa zadataka: organiziranjem rada pojedinca i organiziranjem rada u čitavom radnom (ili nekom drugom) procesu. To je organi-

* *Ovaj rad, djelomično korigiran, izložen je u okviru radnog dijela 8. susreta FVVŠON Jugoslavije, održanog 13-15.05.1985. u Varaždinu, a nagrađen je Prvomajskom nagradom Sveučilišta u Zagrebu za 1986. godinu.*

zacija unutar podsistema (gledajući šire) i često se naziva mikroorganizacija. Moramo napomenuti da je to uvjetna podjela organizacijskih razina jer ovisi o širini gledanja na organizacije (mikroorganizacija može biti i organizacija rada pojedinca). Ako uzimamo u razmatranje naš privredni sistem, druga razina organizacije bila bi mezoorganizacija (od razine temeljne jedinice udruživanja OOUR-a do razine SOUR-a). To je organizacija nekog većeg poslovnog sistema na manje podsisteme. I na kraju, makroorganizacija bila bi organizacija velikog društvenog sistema koji u sebi inkorporira sve manje podsisteme, pa je stoga nazivaju i globalnom organizacijom.

U razgovoru s nekim privrednicima stječe se dojam da nije postignut najpovoljniji odnos između mikro i mezoorganizacije, s jedne strane, i makro- odnosno globalne organizacije s druge strane. Kao primjer mogli bismo navesti OOUR-e koji imaju vrhunsku mikroorganizaciju ali, zbog djelovanja faktora globalne organizacije, ne postižu rezultate adekvatne svojoj organizaciji.

Organizator, shodno svojem znanju i iskustvu, može dosta utjecati na mikroorganizaciju, dok na globalnu manje. Ipak, valja naglasiti da ni mikro- niti mezoorganizacija u mnogim sredinama nije zadovoljavajuća, što potencira potrebu za školovanjem organizacijskog profila, a samim tim i za razvojem organizacije kao znanstvene discipline i struke. Već je istaknuto da je organizacija i struka jer nalazi svoju široku primjenu i u praksi.

Da postoji društvena potreba za organizacijom, u to smo se i sami toliko puta uvjerali čekajući u raznoraznim repovima, pred nekim kancelarijama, ambulanta-ma, čekajući izdavanje potrebnih dokumenata itd. Ovo su samo "vanprivredni" primjeri koji stoje mnogo vremena i novaca, a o privrednim primjerima organizacija (ili neorganizacije) i ne treba mnogo govoriti jer se to lijepo vidi iz pokazatelja uspješnosti poslovanja, iako slaba organiziranost ne mora biti jedini faktor koji utječe na slabu produktivnost, rentabilnost itd. To je obično splet raznih unutarnjih i vanjskih faktora u koje obično ulaze i organizacijski faktori.

1. KRATAK PREGLED RAZVOJA ORGANIZACIJSKE MISLI KOD NAS

Poslije 1945. godine kod nas su organizacijske znanosti bile slabo zastupljene, tj. bile su uklopljene u programe tehničkih ili ekonomskih fakulteta, tako da su diplomirani inženjeri i diplomirani ekonomisti dobivali samo površna znanja iz organizacije. Otuda potječe i tradicionalno shvaćanje da je organizacija integralni dio tehnike (posebno strojarstva) ili ekonomije, a ne posebna znanstvena disciplina.

No, sa začecima samoupravljanja javlja se i veći broj nastavnih disciplina iz područja organizacije, ali opet u okviru tehničkih ili ekonomskih fakulteta. 1959.godine javlja se prva specijalizirana škola za izučavanje organizacije. To je današnja Visoka škola za organizaciju dela Kranj, a osnovana je kao Viša kadrovska socijalna škola 1963.godine. Kao odjeljenje kranjske škole formira se Viša škola za organizaciju rada u Novom Sadu. Ona se osamostaljuje 1967. godine s osnovnim zadatkom da obrazuje inženjere organizacije proizvodnog i poslovnog smjera, uključujući i stručnjake za potrebe rada u elektronskim računskim centrima. Od 1964.godine u Zagrebu djeluje Viša škola za organizaciju rada (također izrasta iz odjeljenja kranjske škole), ali 1978.godine ona prestaje radom. Poslove oko završetka studija velikog broja upisanih studenata preuzeo je Fakultet organizacije i informatike Varaždin. Taj događaj, kao i tadašnja reforma visokog školstva u SR Hrvatskoj, omogućio je Fakultetu organizacije i informatike da započne s razvojem studija organizacije i informatike jer je već u to vrijeme ispunjavao sve uvjete znanstveno-nastavne organizacije (1, 10). Prvi fakultet organizacije osnovan je 1971. godine pod nazivom Fakultet organizacionih nauka u Beogradu. Postoji još jedna škola koja je indirektno vezana uz organizacijske znanosti, a to je Viša škola za primenjenu informatiku i statistiku Beograd. Nastala je 1977. godine od Više škole za primenjenu informatiku i Više statističke škole (obje iz Beograda).

Ovo je ukratko bio pregled ustanova koje se bave razvojem organizacijskih misli na području SFRJ. I na kraju treba napomenuti da je organizacija u SR Sloveniji i SR Srbiji priznata znanstvena disciplina, dok je u SR Hrvatskoj u toku postupak priznavanja organizacije kao znanosti, a na prijedlog Fakulteta organizacije i informatike Varaždin.

2. OBRAZOVANJE ORGANIZATORA NA POJEDINIM USTANOVAMA

Prestanko mrada Više škole za organizaciju rada iz Zagreba, Fakultet organizacije i informatike Varaždin preuzima određeni broj nediplomiranih studenata i dobiva povjerenje da razvija studij organizacije i informatike, što ima svoju opravdanost jer su te dvije discipline usko povezane. I dok je postupak oko priznavanja informatike kao znanosti već priveden kraju, s organizacijskom znanošću to nije slučaj. Ipak, već u Elaboratu o konstituiranju Više ekonomske škole u Fakultet organizacije i informatike Varaždin ukazalo se na potrebu da se novi Fakultet orijentira na obrazovanje specifičnih profila kadrova: organizatora poslovnih funkcija i organizatora informacijskog sistema. Takvu orijentaciju Fakultet organizacije i informatike zadržao je do danas, ali nepo-

stojanje organizacije kao znanosti u službenoj klasifikaciji znanosti onemogućuje mu da se više posveti cjelovitijem organizacijskom obrazovanju. Treba naglasiti da se kadrovi koji se sada nalaze u praksi djeluju u sve složenijim uvjetima gdje više nisu dovoljna neka empirijska iskustva i neka elementarna znanja iz organizacije stečena na tehničkim ili ekonomskim fakultetima, već je neophodno potreban organizator, kao zaseban profil, koji se izgrađuje od pojedinih elemenata raznih do sada postojećih profila uz posebna organizacijska i informatička znanja.

Fakultet organizacije i informatike, shodno svojim ciljevima i nastojanjima, sve više se orijentira na zamjenu ili modifikaciju ekonomskih nastavnih sadržaja organizacijskim sadržajima. U kontekstu toga radna grupa s Fakulteta organizacije i informatike u sastavu: dr S.Kapustić, dr D.Radošević i dr M. Žugaj izradila je Prijedlog za uvrštenje organizacijske znanosti u klasifikaciju znanstvenih oblasti i područja i podnijela ga Republičkom komitetu za znanost SR Hrvatske. U tom Prijedlogu sadržano je nastojanje Fakulteta organizacije i informatike da se rekapituliraju višegodišnji napori i da se stvori poseban profil organizatora. Dana je projekcija poslova i zadataka budućeg organizacijskog profila. To su:

- projektiranje organizacijskih sistema,
- oblikovanje radnog prostora,
- racionalizacija rada,
- izbor i ugrađivanje materijalnih organizacijskih sredstava,
- studij i analiza vremena,
- projektiranje dokumentacije,
- planiranje i vođenje projekata,
- izgradnja i održavanje informacijske baze za razne službe i djelatnosti,
- organiziranje i rukovođenje posebnim službama i timovima, kao npr. služba za unapređenje inventivne djelatnosti, mikrografska služba itd.,
- izrada organizacijskih propisa,
- stvaranje podloge za vrednovanje rada,
- standardizacija organizacijskih postupaka itd. (1, 13).

Da bi taj organizator mogao obavljati sve ove i druge poslove iz domene organizacije, Prijedlogom je predviđeno da se izuče detaljno područja:

- teorija organizacije,
- projektiranje organizacije,
- organizacija urpavljanja,
- organizacija rada u socijalizmu,

- studij rada,
- organizacija proizvodnje,
- teorija sistema i kibernetika,
- ergonomija,
- oblikovanje radnog prostora,
- sociologija rada,
- organizacija istraživanja i razvoja,
- racionalizacija rada,
- poslovna administracija,
- organizacija poslovnih funkcija,
- organizacija stručnih službi,
- integralna statistička kontrola kvalitete,
- mikrografija,
- organizacija prognoziranja,
- upravljanje projektima,
- psihologija rada,
- vrednovanje rada (1, 14).

Dosta ovih kolegija već se sluša, uglavnom od 4. do 8. semestra, ali po pojedinim usmjerenjima, radi toga se javlja potreba za objedinjavanjem većine tih kolegija u jedno organizacijsko usmjerenje. No, u stvaranju novog profila sva kako bi trebalo koristiti iskustva ostalih škola koje imaju veću tradiciju u razvoju organizacijske misli, a samim tim i adekvatnog profila.

Kao što je navedeno, Visoka škola za organizaciju dela iz Kranja je naša prva institucija koja je organizaciju počela tretirati kao zasebnu cjelinu. Diplomanti te visokoškolske institucije nakon završetka procesa obrazovanja dobivaju zvanje: diplomirani organizator rada - u pet različitih usmjerenja:

- organizator rada u proizvodnji,
- organizator rada u informacijsko-računarskoj djelatnosti,
- organizator rada u kadrovskim djelatnostima,
- organizator rada u djelatnostima državne i javne uprave,
- nastavnik (učitelj) organizacije rada na srednjim školama.

Nastava je organizirana tako da se prvih sedam semestara uz općeobrazovne slušaju i stručni organizacijski predmeti koji su zajednički svim usmjerenjima, dok se u osmom semestru uključuje grupa od pet izbornih predmeta, ovisno o izbornoj skupini (usmjerenju), s ukupnim fondom od 300 nastavnih sati (165 sati predavanja, 135 sati vježbe). Specifična su usmjerenja organizatora rada u

državnoj i javnoj upravi i nastavnika organizacije rada u srednjoškolskim centrima. Prvo usmjerenje obrazuje kadrove koji bi mogli znatno pridonijeti racionalizaciji rada mnogih upravnih (birokratskih) struktura, tako da taj profil ne treba gledati kao na povećanje činovničkog aparata, već naprotiv, na njegovu veću djelotvornost i smanjenje. Drugi specifičan profil je profil nastavnika organizacije rada na srednjim školama. Tim profilom uvodi se organizacija rada na niži stupanj obrazovanja, što je dobro ako se pravilno uoči značenje i položaj organizacije uopće. Ovaj profil dobiva, pored organizacijskih, stručnih znanja, i osnovna znanja iz pedagogije (između ostalog i vrlo interesantan kolegij "Metodika učenja organizacije rada"), tako da može što bolje prenositi svoja stručna znanja učenicima. Uz ovaj profil valjalo bi napomenuti da bi on, možda više od ostalih usmjerenja, trebao biti u kontaktu s praktičnim rješenjima na području organizacije, baš zbog svog budućeg zanimanja. Ostala tri profila su donekle karakteristična, tako da njima ne bismo poklanjali posebnu pažnju.

Druga visokoškolska institucija koja također ima veliko iskustvo u razvoju organizacije je Fakultet organizacionih nauka iz Beograda. Pored usmjerenja sistem-organizatora, koje je vezano uz informatičku djelatnost, postoje još tri usmjerenja vezana nešto neposrednije uz organizaciju, iako je ta podjela uvjetna s obzirom na usku povezanost organizacije i informatike. To su:

- organizator radnog procesa,
- organizator-kadrovik,
- organizator poslovnog sistema.

Nastavni proces teče tako da se u prva četiri semestra zajedno slušaju i grupa općeobrazovnih predmeta i predmeta iz područja organizacije. Nakon prvog stupnja studija, kroz daljnja četiri semestra, svako pojedino usmjerenje dobiva u prosjeku po 2-3 kolegija po semestru, vezanih za to usmjerenje. Na taj se način postiže veći zbir predmeta koji su uže vezani uz pojedno usmjerenje, te time i veća stručnost u relativno uskom području organizacije rada. Na taj se način izbjegava koncentracija stručnih kolegija u osmom semestru te se ta znanja stječu postepeno. Između ovih smjerova možda je specifičan organizacijsko-poslovni smjer koji nije posebno vezan ni uz jednu funkciju poslovnog sistema, već ima širok spektar kolegija od organizacije i upravljanja investicijama do teorije i politike troškova i informacijskih sistema OUR-a. Specifično je za Fakultet organizacionih nauka da, kao i VŠOD Kranj, posebnu pažnju poklanja organizaciji proizvodne i kadrovske funkcije, dok se ostale funkcije javljaju samo usputno.

Treća institucija koja se bavi organizacijom rada je Viša škola za organizaciju rada iz Novog Sada. Ovdje se školuju inženjeri organizacije rada proizvodnog i poslovnog smjera. Primjećujemo da se tu javlja zvanje inženjera, što je vjerojatno danak tradiciji kad je organizacija bila u sastavu tehničkih fakulteta. Ovdje poslovni smjer predstavlja općenit pojam, nevezan na neku od funkcija. Može se reći da je to relativno fleksibilan profil, ali bez dovoljno uže specijalizacije.²

Na kraju ovog pregleda možda je ipak interesantno navesti još jednu specifičnu školu koja nema strogo organizacijsku orijentaciju, a to je Viša škola za primijenjenu informatiku i statistiku iz Beograda. Ona obrazuje dva profila: inženjera informatike i inženjera statistike. Ni u jednom profilu nema uži organizacijskih područja (uvjetno rečeno), tako da su svi kolegiji uglavnom orijentirani na dvije osnovne discipline: informatiku i statistiku.

3. PERSPEKTIVE DALJNJEG RAZVOJA PROFILA ORGANIZATORA

Iz dosadašnjeg pregleda obrazovanja profila organaizatora po pojedinim školama mogli bismo izvući nekoliko zaključaka koji se odnose na daljnji razvoj ne samo organizatora već i organizacije kao znanosti ucjelini:

1. Možemo zaključiti da fakulteti, visoke i više škole organizacijskih nauka Jugoslavije (FVVŠONJ) obrazuju uglavnom organizatore proizvodnog i općeg poslovnog smjera, te organizatore informacijskih sistema. S daljnjim razvojem organizacijske znanosti javlja se potreba za proširenjem spektra profila organizatora ina druge djelatnosti, počevši od privrednih. Konkretno, Fakultet organizacije i informatike Varaždin mogao bi obrazovati profile za potrebe ostalih funkcija u udruženom radu i time zadovoljiti nesumnjive potrebe tih funkcija za takvom vrstom profila (to su npr. nabavna funkcija, prodajna funkcija, finansijsko-računovodstvena).

2. Treba pozdraviti inicijativu Visoke škole za organizaciju dela iz Kranja da se organizacija kroz profil nastavnika organizacije rada uvede na niži stupanj obrazovanja, što ima niz prednosti, a jedna od njih je i ta da se učenici upoznaju s temeljnim znanjima iz organizacije kao posebne discipline, što im kasnije može vrlo dobro doći ili u praksi ili u nastavku školovanja. Ovaj bi primjer trebale slijediti sve više škole i fakulteti koji se bave organizacijom.

2) *Analiza nastavnog plana izvršena je po školskom programu iz 1985. godine. U međuvremenu je došlo do promjene u profiliranju Više škole za organizaciju rada Novi Sad.*

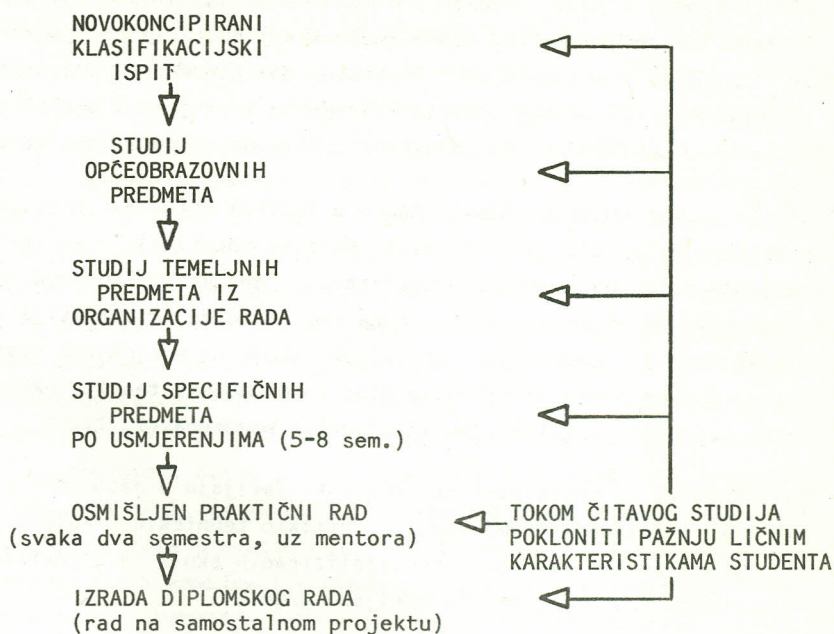
3. Trebalo bi više pažnje posvetiti sistemu klasifikacijskih ispita kod onih škola koje ih provode. To je općenit problem vezan uz cjelokupno visoko školstvo, pa tako i uz škole organizacijskih znanosti. Klasifikacijski ispit trebao bi predstavljati i pravu selektivnu stepenicu u toku procesa studija. Od kandidata je teško tražiti organizacijska znanja jer se organizacija gotovo i ne sluša kao poseban predmet u srednjoj školi. No, usprkos tome, mogla bi se razraditi metodologija ispita kandidatovih sklonosti prema organizaciji.

4. Relativno se mala pažnja poklanja odgojnoj komponenti odgojno-obrazovnog procesa. Organizator je profil kod kojega, možda, više nego kod drugih profila dolaze do izražaja lične karakteristike pojedinca. Možda i nije odgoj na komponenta, ali sposobnost komuniciranja s ljudima, sposobnost fleksibilnih reakcija ili sposobnost timskog rada ne ovise samo o razini stručnosti pojedinca. U tom smislu trebalo bi možda i te aspekte uključiti i u klasifikacijski ispit i u daljnji rad tokom studija.

5. Organizacija u obliku struke nalazi ogromnu primjenu u praksi, pa stoga treba buduće organizatore što više uključiti u praktičan rad, taj rad pravilno osmisliti, što više putem projekata ili na druge načine uključivati apsolute u rješavanje konkretnih problema na području organizacije, gdje se onda njihova teorijska znanja na neki način valoriziraju u praksi i prije zasnivanja radnog odnosa. Uz ovo je vezano i pitanje mentorstva. Mentori bi trebali pronalaziti više oblika suradnje i teoretski i kroz praksu. Jedan dobar primjer suradnje s udruženim radom razvio je Fakultet organizacionih nauka kroz organizaciju "Mladi istraživači Srbije".

6. Kao posljednji zaključak treba istaći potrebu za daleko čvršćom i permanentnijom suradnjom između FVVŠONJ koja ne bi trebala biti samo manifestacijskog karaktera, literature i drugih sadržaja vezanih uz organizaciju. S takvom suradnjom znatno bi se ubrzao proces afirmacije organizacije kao znanosti, i kao struke u udruženom radu.

Ovi bi zaključci trebali predstavljati inicijativu, barem za razmišljanje u pogledu unošenja novih kvalitativnih promjena u već postojeće studijske programe, kao i za stvaranje novih profila na pojedinim školama. Taj bi se novi profil mogao obrazovati po slijedećoj shemi:

Ova bi osnovna shema, uz određene modifikacije, mogla rezultirati obrazovanjem profila organizatora koji bi vjerojatno zadovoljavao potrebe udruženog rada. Provesti ovu shemu ne bi značilo iz temelja mijenjati sistem obrazovanja jer se pojedini segmenti već provode. To bi značilo unijeti neka poboljšanja u do sadašnji sistem rada u tim školama.

4. OBRAZOVANJE ORGANIZATORA U SVIJETU

4.1. Grubi pregled obrazovanja u pojedinim zemljama

Organizacija se u svijetu izučava organizirano u fakultetskim i izvanfakultetskim institucijama. Na temelju završenog fakultetskog obrazovanja stječu se od govarajuća zvanja te akademski i znanstveni stupnjevi koji su općepriзнati u društvu. Posve je razumljivo da su se u pojedinim zemljama razvile i specifičnosti u obrazovanju na području organizacije. One su posljedica društvenih uvjeta u kojima funkcioniraju odgovarajući obrazovni sistemi.

Organizacijske se znanosti u SAD studiraju, uglavnom, u posebnim fakultetima. Većina tih institucija ima rang postdiplomskih studija ili nešto niži u odnosu na naše postdiplomske studije. Sadržaj nastave ima interdisciplinarnu zna

čajke. U visokoškolskom sistemu te škole imaju samostalno mjesto između tehničkih škola, s jedne strane, i humanitarnih škola, s druge strane. Što se tiče nastavne orijentacije, jedne imaju klasičnu orijentaciju na verbalnu nastavu i seminare s osloncem na literaturu, dok kod drugih prevladava matematička orijentacija. Te škole, specijalizirane za teorijsku i praktičnu organizaciju i poslovnu administraciju, godišnje polazi desetine tisuća studenata.

Za izučavanje organizacijskih nauka u Velikoj Britaniji karakteristično je praktično prilaženje problematici. Umjesto razvijanja vlastitih škola, mladi se ljudi šalju na američke univerzitete. Tamo oni ovladavaju organizacijskim znanostima na visokoj razini. Treba reći i to da najpoznatija sveučilišta, kao što su Oxford i Cambridge, još uvijek ostaju na pozicijama klasičnog stila nastave. Shodno tome, na njima se studira ekonomska teorija na makropčanu, praktični problemi ostavljeni su inicijativi poduzeća (1, 7).

U Francuskoj se organizacijske znanosti javljaju u nastavnim planovima nekih škola za primijenjenu umjetnost te visokih tehničkih i komercijalnih škola. No, javlja se sve veći broj specijaliziranih škola za organizaciju koje osnivaju poduzeća i pojedine industrijske grane...

Organizacijske znanosti nisu ni u SSSR-u zanemarene. Naročit zamah doživjele su poslije drugog svjetskog rata. One su na specifičan način uključene u sovjetski visokoškolski obrazovni sistem. Inženjerske visoke škole, odnosno instituti, u svojim nastavnim planovima imaju i organizacijske discipline. U zadnjih 20-ak godina posebna pozornost posvećuje se kibernetici.

Ovaj kratak prikaz nastavno-obrazovnog aspekta organizacije pokazuje jedan relativno snažan razvoj školskih institucija u kojima se školuju organizatori. U smislu nastavno-znanstvene orijentacije sve škole, a posebno u SAD, imaju slijedeća obilježja:

- a) jasno i određeno su usmjerene na školovanje organizatora
- b) interdisciplinarnog su karaktera
- c) naglasak stavljaju na izučavanje i primjenu kvantitativnih metoda
- d) različitih su razina
- e) orijentiraju se na najrazličitije profile organizatora i
- f) odlikuju se množinom različitih programa (1, 8).

4.2. Profil organizatora u SR Njemačkoj

Profil organizatora u SR Njemačkoj može dosta reprezentativno pokazati forme i zahtjeve profila organizatora, kakav se, uz veća ili manja odstupanja, traži u svim zemljama zapadne Evrope.

Polazeći od osnovne zadaće organizatora možemo zaključiti da ne postoji bitna razlika u poimanju tog pojma kod nas i u SR Njemačkoj. To je onaj koji uz primjenu metoda organizacije osmišljava ljudske djelatnosti, a kao i u većini zapadnih zemalja javljaju se dva osnovna profila organizatora. Pored tzv. allround-organizatora, koji dobiva vrlo širok spektar znanja iz organizacije rada i koji on primjenjuje ovisno o situaciji u kojoj se nađe, vrlo je raširena pojava tzv. organizatora specijalista (to su npr. specijalist za organizaciju troškova i cijena, za uredsku organizaciju itd.). Oštra konkurentska borba i uvijek ti razvijenog tržišta traže još jednu vrst specijalizacije koju provode sama poduzeća, a to je granska podijeljenost. Tako npr. organizator proizvodnog procesa nema iste zadatke u tekstilnoj i kemijskoj industriji. Zbor raznorodnosti poslova postoje također specifični poslovi i na polju organizacije te se toj vrsti specijalizacije pridaje posebna pažnja iz čiste ekonomske nužde. Potreban profil organizatora ovisi također u mnogome i o veličini i snazi (ekonomskoj) samog poduzeća. Dok velika poduzeća mogu formirati timove odabranih specijalista, manja poduzeća u svojim oglasima još uvijek vrlo često traže općeg organizatora, pa čak i kombinaciju dvaju profila (npr. organizator i ekonomista). To je poznata tendencija smanjenja broja režijskih radnika i njihovog maksimalnog iskorištenja, u cilju stvaranja što većeg profita.

U Njemačkoj se baš profilu organizatora prilazi, ne samo sa stručnog aspekta (4, 12) već i s aspekta osobina i sposobnosti svakog pojedinog organizatora kao kreativne ličnosti. Govoreći o tim osobinama, možemo ih podijeliti na tri osnovne grupe:

1. osobine i sposobnosti koje se smatraju obaveznim za poziv organizatora:

- intuicija
- mogućnost predodžbe
- samostalno razmišljanje
- samodisciplina
- strpljenje
- smisao za red
- mogućnost sugeriranja
- tehnička znanja

2. osobine koje bi bile poželjne za profil organizatora:

- osjećaj za stil
- poznavanje jezika

3. osobine koje isključuju obavljanje organizatorskih poslova:

- ograničenost duha
- osvetoljubivost

- zaboravnost
- nepovredivost ličnosti
- nepouzdanost.

Ove osobine dolaze u punoj mjeri do izražaja prilikom primjene stručnih znanja putem komunikacije s okolinom, pa bi im zato trebalo posvetiti punu pažnju.

U daljnjoj razradi profila organizatora u SR Njemačkoj osvrnimo se na sam proces obrazovanja. Ne ulazeći detaljno u obrazovni sistem, možemo reći da organizacijske znanosti razrađuju na visokim tehničkim i trgovačkim školama. Razvija se jedna posebna znanost pod nazivom "BETRIEBWIRTSCHAFTLEHRE", najbliže našoj ekonomici udruženog rada koja u sebi sadrži dosta organizacijskih elemenata. Opći profil organizatora mora apsolvirati slijedeće nastavne discipline:

- temeljna znanja iz organizacije
- osnovne kolegije za pojedine specijalnosti
- znanja iz organizacije pojedinih oblika poduzeća
- znanja iz područja prava, ekonomske poduzeća, porezne politike, u vezi s osnivanjem, reorganizacijom, upravljanjem, integracijom i likvidacijom poduzeća
- znanja iz područja organizacije pribavljanja i gospodarenja kapitalom,
- poznavanje temeljnih načela rentabilnosti porasta rezultata,
- poznavanje procesa planiranja i predviđanja (4, 66).

Iako je uočljivo da dosta ovih nastavnih sadržaja ne spada direktno u organizacijske discipline, valja znati da se organizacija u SR Njemačkoj ne izučava izdvojeno, pa se stoga kombiniraju obrazovni sadržaji da bi se postigla najpovoljnija kombinacija. Da bismo potkrijepili tu tvrdnju, dat ćemo pregled obaveznih sadržaja za jednu organizacijsku specijalnost, između kojih to može biti organizator-specijalist za organizaciju prodaje i zastupništva:

- temeljna znanja iz organizacije rada,
- izgradnja prodajne funkcije na modernim načelima,
- istraživanje tržišta i marketing,
- organizacija predstavništva,
- organizacija kontrole uspješnosti (poslovanja),
- ovladavanje modernim metodama statistike,
- poznavanje obligacijskog prava,
- poznavanje načela reklame.

Iz ovog pregleda vidi se da su čak i specijalizirani profili opterećeni, ovisno o specijalnosti, neorganizacijskim znanjima ali zato unutar svoje specijalnosti poznaju materiju vrlo dobro.

Da bismo na neki način zaokružili profil zapadnonjemačkog organizatora, moramo spomenuti još dva elementa koji se veću uz njega. To su proširenje znanja nakon studija i suradnja s privrednim sistemom. Postoji vrlo širok izbor u pogledu proširenja opsega organizacijskog znanja, od literature do raznih tečajeva, simpozija, kongresa itd. Valja napomenuti da je centar gdje se mogu značajno produbiti znanja iz organizacije u SR Njemačkoj Frankfurt/am Main. Naime tamo se nalazi Društvo za organizaciju SR Njemačke i još neke institucije usko vezane uz organizaciju rada. Što se pak tiče suradnje s privredom, ona se odvija uspješno jer se profil organizatora, pa i neki drugi profili, formiraju prema potrebama privrednog sistema, tako da se studentu već tokom studija pruža prilika da stupi s firmom u kontakt i da s njom surađuje. Često se u ovakvim slučajevima zasniva ugovorni odnos, pa je poduzeće kasnije obavezno zaposliti svog stipendistu ako je ispunio svoje ugovorne obaveze.

I na kraju ovog pregleda organizacijskih profila u svijetu, s posebnim osvrtom na zapadnonjemački profil, postavlja se pitanje: koja bi se iskustva mogla eventualno primijeniti u našem obrazovanju organizatora? Svakako ona iskustva koja izviru iz karaktera privatnog vlasništva, odnosno kapitala, nisu primjenljiva kod nas. Primjenljiva su npr. iskustva vezana uz organizaciju upravljanja, uz organizaciju gospodarenja sredstvima, uz politiku zapošljavanja organizatora itd. Velika se pažnja poklanja osobnim sposobnostima pojedinca, van stručne domene, što je svakako pozitivno iskustvo i trebalo bi ga više primjenjivati kod nas, s time da pobude interes a za ličnost organizatora ne smiju biti iste kao i na Zapadu.

Daljnja izrazita osobina organizacije u svijetu je visoka specijalizacija po područjima. Takva specijalizacija kod nas nije primjenljiva s obzirom na razvijenost školskih, privrednih, tržišnih sistema koji takve specijaliste trebaju apsorbirati.

Možemo zaključiti da je potrebno pratiti razvitak organizacijske misli u svijetu i, shodno tome, koristiti iskustva koja su primjenljiva na našu obrazovnu praksu i praksu udruženog rada, ali pri tom se ne smije zanemariti razvoj i primjena vlastite organizacijske teorije i prakse.

5. ZAKLJUČAK

Organizacija se danas kao znanost već afirmirala u svijetu, što pokazuje njezina široka primjena kao struke na gotovo svim područjima ljudske djelatnosti. Kod nas je organizacija još uvijek zapostavljena, usprkos nesumnjivim društvenim potrebama za profilom organizatora, što je posljedica, između ostalog, i nejednakog tretmana organizacijske znanosti u našoj zemlji. U nadi da će se situacija izmijeniti, pokušali smo u ovom razlaganju поближе osvijetliti profil organizatora i dati neke inicijative za poboljšanje sadašnjeg stanja. Jedan od bitnih preduvjeta za to je veća suradnja između FVŠONJ koja bi zapravo trebala predstavljati temelj snažnog razvoja organizacije u SFRJ.

U ovom zaključnom dijelu htio bih istaći još jednu nepravilnost u tumačenju organizacije od strane dijela udruženog rada, pa i nekih drugih. To je mišljenje da su organizatori zapravo birokratska struktura. Organizacija postaje birokracijom kad ona ne služi ostvarenju zadataka koji se pred nju postavljaju, već je sama sebi svrhom, a glavni joj je cilj da učvrsti svoj položaj u okolini (2, 110-111). Birokrati i organizatoru potrebne su informacije na temelju kojih kasnije postavljaju zahtjeve. Birokrat nije kreativna ličnost, on samo skuplja informacije, za razliku od organizatora koji svojom aktivnošću mora često sam sebi stvarati informacije. Birokrat postavlja zahtjeve i donosi odluke koje njemu najviše odgovaraju, dok organizator u skladu sa svrhom svog zanimanja kreira takvo rješenje koje će najviše koristiti sistemu i društvu. Iz ovog možemo zaključiti da je organizacija praktično negacija birokracije. U dobro organiziranim sistemima besmislene i parazitske aktivnosti ne mogu dugo opstati, mogu se vrlo teško zakamuflirati (2, 111).

Treba još jednom istaći veliku društvenu potrebu za profilom organizatora koji će na najbolji mogući način zadovoljavati potrebe cijelog sistema za što boljom organizacijom svake ljudske djelatnosti, a pred fakultetima, visokim i višim školama organizacijskih znanosti stoji zadatak da zajednički izgrađuju taj profil.

LITERATURA:

1. S.Kapustić, D.Radošević, M.Žugaj: Prijedlog za uvrštenje organizacijske znanosti u klasifikaciju znanstvenih oblasti i područja, FOI Varaždin, Varaždin, 1984.
2. D.Radošević: Za organizacijsku znanost, Zbornik radova FOI, br.2-3, Varaždin, 1979.

3. D. Radošević: Odnos organizacija-informatika, Zbornik radova FOI Varaždin, br. 6, Varaždin, 1982
4. K. Behlert: Wie wird man organisator?, Fachbucher für die Wirtschaft, Wiesbaden.
5. Nastavni planovi i programi pojedinih viših i visokih škola organizacijskih nauka Jugoslavije.

Šerdoner I. The Training of a New Type of Organizational Specialist

S U M M A R Y

In Yugoslavia, organizational specialists are presently trained at three institutions of higher learning: the School of Work Management at Kranj, the Faculty of Organization Science in Belgrade and the College of Work Management in Novi Sad. Plans are under way at the Faculty of Organization and Informatics in Varaždin to start providing this type of training too.,

Among the improvements recorded in this area mention should be made of the newly developed entrance examinations, wider scope of organizational training, introducing organizational courses early in the curriculum, more attention being paid to the individual characteristics of students, etc.

Foreign experience, where appropriate, should be utilized and expanded upon in the training of organizational specialists. The misconstrued notion equating the organizational specialist with the bureaucrat should be dispelled, bringing the forme into closer contact with associated labour.